

BULLETIN 1 / 2000

UMĚLECKOHISTORICKÁ SPOLEČNOST V ČESKÝCH ZEMÍCH / CZECH ASSOCIATION OF ART HISTORIANS

Zápis z valné hromady Uměleckohistorické společnosti v Českých zemích

konané dne 28. ledna 2000 v Týnské škole
v Melantrichově ulici 17, Praha 1

1. Lubomír Slaviček seznámil úvodem s programem valné hromady.
2. Volba zapisovatele: zvolena aklamací A. Šímková.
3. Program valné hromady: zpráva o stavu a činnosti UHS za rok 1999, zpráva revizní komise, předání Ceny Josefa Krásy, přestávka, odborný program: diskuse na téma „Týmová práce – problém českého dějepisu umění?“ na základě odborných referátů o aktuálních projektech týmové práce a získaných zkušenostech.
4. Ve své úvodní zprávě o stavu UHS za rok 1999 hovořil doc. Lubomír Slaviček, předseda výboru UHS o výsledcích, plánech a problémech činnosti společnosti (viz Zpráva o činnosti výboru UHS za rok 1999), předložil návrh na řešení problémů s usnášeníšností na valných hromadách při pravidelné neúčasti studentského členstva UHS. Tento návrh byl na základě diskuse upraven, odsouhlasen a bude včleněn do statutu UHS. Členstvem byl také odsouhlaseno zvýšení členských příspěvků běžných členů ze 150,- Kč na 250,- Kč a u seniorů a studentů z 50,- Kč na 100,- Kč. Rovněž bude na základě výsledku hlasování členstva zvýšena finanční částka pro každoročně udělovanou Cenu Josefa Krásy ze 3:000,- na 5:000,-Kč.
6. L. Slaviček přečetl za nepřítomnou M. Bartlovou revizní zprávu o hospodaření UHS za rok 1999, která byla plným počten hlasů schválena. Podle zprávy bylo hospodaření společnosti regulérní a bez větších problémů.
5. Lubomír Konečný přednesl návrh výboru UHS na udělení Ceny Josefa Krásy za rok 1999 pro Taťanu Petrasovou z Ústavu dějin umění AV ČR, který byl jednomyslně schválen. Cena byla udělena T. Petrasové za přípravu výstavního projektu a odborného

Hana Rousová: Týmová práce - šance dějepisu umění

Moje úvaha vychází ze zkušenosti uměleckohistorické práce v oblasti umění 20. století a její prezentace formou výstav. Klade si za cíl ukázat, že přednosti týmové práce nespočívají pouze ve znásobení mechanismu klasického badatelského procesu, tzn. v množině výkonů, ale především v potenciální možnosti vytvořit množinu invencí a aktivní místo odborného diskurzu, schopného dát dějepisu umění šanci obhájit pozice výtvarného umění v současné společnosti a v neposlední řadě i vlastní právo na existenci.

K čemu to slouží? To je základní otázka po produktivnosti nastartovaného vědeckého procesu, jak si ji kladou exaktní vědy. Je jednoduchá, srozumitelná a zavazující. Dějepis umění by si ji měl klást o to spíše, že zasahuje kulturní vědomí společnosti. Podobně jako jiné vědní obory musí také hledat způsob, jak se vyrovnat s nutností stále užší specializace a zároveň s požadavkem interpretovat jednotlivé problémy v celku a zejména v diferencovaně vyvozených

souvislostech. Je stále zřejmější, že nemůže jít pouze o proces v mezích oboru, ale že stejně důležité jsou i souvislosti mezioborové, sociální, politické, multikulturní, rodové a řada dalších, a to nejen v očekávatelné, už ustálené logice vztahů, ale i v takové, která donedávna byla považována za neproduktivní, nebo dokonce nesmyslnou. Odpovídá to stavu poznání a vidění světa v němž žijeme, proměňám vnímání, myšlení i invence společnosti na prahu třetího tisíciletí.

Současnou civilizaci prvoplánově charakterizuje komunikace, informatika a multimedializace. Mění se hodnotový systém, víra v univerzálnost, pokrok, abstraktní a estetické ideály, systematické modely a normovatelné dějiny se rozpadají,

Josef Čapek, Chlapi, 1924

základní pojmy jako identita, paměť, realita, kontext, celek, fragment, globální, regionální atd. procházejí v posledních třiceti letech radikální redefinicí. Jsou to známé skutečnosti, má však smysl si je znovu připomínat, když osvědčené normy a postupy očividně přestávají fungovat. V donedávna přísně chráněné oblasti tzv. vysoké vědy a umění stejně, jako kdekoli jinde. Je to stav ohrožení, nebo nová šance? Situace není jednoduchá, ale je taková, jaká je. Vyžaduje změnu strategie, posuny v odpovědi na otázku, k čemu vlastně dějepis umění slouží. Zvlášť zřetelné je napětí mezi tradiční představou o smyslu dějepisu umění a současnými požadavky na kulturu tam, kde cílem uměleckohistorické práce je interaktivní kontakt s veřejností, tedy výstava: srozumitelné sdělení o složitých problémech, aniž by populisticky poklesly nároky na odbornost přípravy, edukace a přitom silný vizuální zážitek, informace a přitom prostor k osobní reflexi. Navíc v bezbřehé konkurenci kulturních aktivit všeho druhu a různé úrov-

ně. V přívalu banality a současně ale také mezi řadou vynikajících tvůrčích výkonů, které pracují na principu rekombinace s plným využitím dynamiky nově se formujících tematických okruhů a stále bohatší škály realizačních prostředků a které disponují mimo jiné silnou edukativní a zároveň i emocionální kapacitou.

Ne náhodou si v poslední době kulturní sféra přivlastnila pojem crossover frekventovaný v genetice, který se vztahuje právě k rekombinačním mechanismům. Už dotek genetika – kultura (umění) je symptomatický. Nové kombinace, změny v uspořádání, přeskupování a opětovná spojování umožňují vytvářet mnohovrstevné obrazy, jejichž smyslem není determinovat nějakou realitu, ale složit pestrou mozaiku otevřené a inspirativní výpovědi o ní, odkrýt tenzi vztahů jejich komponent a dějů. Vrstvy těchto obrazů nemají hierarchické uspořádání. Banalita se podílí na celku stejně, jako tzv. vysoké hodnoty. Podstatnými zůstávají nároky záměru. Není to snadné zadání. Vytvoření takových obrazů vyžaduje tým různě zaměřených odborníků, jejichž úkolem je kooperativně uplatnit nejen své poznatky, ale také nápady.

Je to dynamický proces, který frustraci ze ztráty jistot dává pozitivní rozměr. Je to také jedna z perspektivních cest k prezentnímu uchopení dějin umění, problematiku současnosti nevyjímaje. Organizátoři velkých tematických výstav ji proto v posledních letech volí stále častěji. A je třeba říct, že většinou úspěšně, nebo přinejmenším zajímavě a podnětně. Po sérii problémových výstav zaměřených na jednotlivé, mnohdy nově formulované fenomény dějin umění v sedmdesátých letech (u nás s jistým zpožděním), to byla výstava Der Hang zum Gesamtkunstwerk, která se pod vedením Harald Szeemanna už v roce 1983 jako jedna z prvních pokusila o prezentaci diskurzu a konstruktivně operovala s pojmy jako nemožnost řešení, nekonekventní souvislosti apod. Z řady dalších výstav můžeme jmenovat např. pocitu Freudovi ve Vídni 1989, těkající v různých oblastech vědy a kultury, nebo excelentní Paris - Brusel v Grand-Palais v Paříži 1997. Patří sem ale také loňské bienále v Benátkách (znovu Szeemanova moderace), nebo nedávná výstava Hnízda her v Rudolfinu, kde zážitek z uměleckých děl s nejistými interpretačními rovinami a nejistým účelem zprostředkovávaly dospělým návštěvníkům děti a stejně tak nové koncepce stálých expozic poslední doby (Tate Gallery v Londýně, Centre Pompidou v Paříži, nebo včlenění výstavy současného umění Der Weg zum Mittelmeer do stálé expozice historického umění Kunsthauus v Curychu 1998 apod.). Výstavy tohoto druhu a jejich na stejných principech koncipované katalogy jsou úspěšné. Lidé jim rozumějí. Ve frontách se už nestojí jen na Rembrandta a Cézanna.

Tento trend je přímo závislý na týmové práci se stále propracovanějšími a rozrůzněnějšími postupy i prostředky realizace. Kooperace při plném uplatnění vlastní osobnosti vyžaduje disciplínu a respekt k hlavnímu kurátorovi - obvykle autorovi vstupní ideje projektu. Nedílnou součástí týmu, jako záruka adekvátní vizualizace záměru, je architekt výstavy, od něž se stejně jako od ostatních očekává kreativita a zároveň vůle respektovat záměr. Tým je prostě živý organismus, kde se část neobejde bez celku a naopak. Jeho práce je z odborného hlediska náročná a vyžaduje odvahu riskovat, protože jde o pohyb v programově nejistém terénu. Výstavy tohoto druhu jsou ovšem drahé. Peníze patří k jejich dalším nezbytným předpokladům. Jak ukazuje ale zahraniční zkušenost, vysoká návštěvnost je do značné míry vrací.

Jestliže o vlně průzkumových, kompendiálních výstav se dá říct, že nás zasáhla s poměrně malým zpožděním, potom v případě diskurzivního typu výstav to říct bohužel nelze. Chybí nám k tomu mnohé. V první řadě patřičné ekonomické podmínky. Pokud zůstanou fatálním problémem finanční prostředky na hřebíky a nátěr panelů – a to charakterizuje situaci v podstatě všech galerijních institucí České republiky - tak se ještě dlouho velkými projekty tohoto druhu nebudeme moci zabývat vůbec a mohlo by se stát, že nám „ujede vlak“. Věřím, že se tomu tak nestane a že i my budeme mít brzy možnost vyzkoušet si vlastní síly a nabyté poznatky v dosud neodkrytých kontextech. K tomu se musíme umět ale vypořádat ještě s dalším závažným problémem, zakořeněným tentokrát hluboko v minulosti, jímž je naše potenciální připravenost resp. nepřipravenost k týmovému typu práce a v neposlední řadě samotná vůle k ní. Po desetiletích násilně vnucovaného kolektivismu se stala naše společnost paradoxně nepřirozeně atomizovanou a nekomunikativní. Tento jev se nevyhnul ani našemu oboru.

K otevřené spolupráci a hlavně k osobnímu vědomí jejího smyslu, ke konstruktivnímu dialogu a komunikaci vůbec, je člověk v normálním svobodném světě veden už od dětství, o úloze vysokých škol v přípravě na odbornou spolupráci ani nemluvě. Lze jen doufat, že tomu tak napříště bude i u nás. Avšak schopnost překonat tuto bariéru nemusí mít nutně generační limity. Důležitější je, podle mého názoru, osobní potřeba ji překonat. Zavazuje k ní odpovědnost vůči naší profesi, a to jak směrem k samotnému oboru, tak i veřejnosti, které měl dějepis umění sloužit konec konců vždycky.

Jestliže jsem se zabývala především výstavní prezentací uměleckohistorické práce, pak je to proto, že právě ona už mnoho let směřuje můj odborný zájem. Naznačená problematika se ale týká výstupů dějpisu umění obecně. Neměla by se stát jeho nepřekonatelným traumatem, ale naopak, jak už bylo řečeno výše, pozitivním prostředím, které mu dává novou šanci.

katalogu k výstavě JOSEF MOKR na Pražském Hradě, za dlouholetou práci v redakci odborného časopisu Umění a přípravu 3. dílu akademických Dějin českého výtvarného umění 19. století, jehož je dlouholetou editorkou. 6. Přestávka – organizačně věnovaná placení členských příspěvků a možnosti koupě katalogů k výstavě Od gotiky k renesanci 1400 – 1550.

7. Referát Taťany Petrasové shrnul poznatky z týmové práce Českou akademií věd připravovaného 3. dílu publikace Dějin českého výtvarného umění 19. století. Z referátu i z krátké diskuse vyplynul poznatek, že při tomto typu práce, založené na předpokladu týmové práce, spočívá pak v závěrečné fázi hlavní odpovědnost na vedoucím projektu a editorovi akce.

8. O problémech týmové spolupráce jednotlivců i spolupráce odborných institucí na jednom projektu, v tomto případě na výstavním projektu OD GOTIKY K RENESANCI 1400 – 1550 probíhající od února 2000 současně v Moravské galerii v Brně, Muzeu umění v Olomouci, Slezském muzeu v Opavě, hovořila Kaliopi Chamonikolasová, ředitelka Moravské galerie v Brně. Jako hlavní jmenovaný garant akce a vedoucí týmu pro brněnskou a opavskou výstavu přiblížila celkový pohled na tento jedinečný výstavní projekt přibližující moravskou gotiku a naznačila organizační problematiku projektu především z pohledu muzejní práce. Ivo Hlobil z Ústavu dějin umění AV ČR a katedry dějin umění Palackého univerzity v Olomouci se zaměřil se na charakteristiku jednotlivých výstav v Brně, Olomouci a Opavě a na rozdíly jejich výstavního pojetí, které našlo odraz i v koncepci jednotlivých katalogů. V krátkém historickém exkurzu dějin Moravy kriticky ozřejmil problémy této práce, která se podle něj musí opírat o skutečný středověký stav, o význam a přínos jednotlivých sídel pro středověkou kulturu Moravy, do odborného hodnocení nelze vnášet současné politikum. Týmová práce tohoto projektu představovala složitý komplex organizačních a odborných otázek nejen pro odbornou složitost problematiky, různorodost

9. O odborné problematice dlouhodobé přípravy neuskutečněného projektu Expozice českého umění 20. století pro Veletržní palác Národní galerie v Praze hovořila Hana Rousová, bývalá pracovnice Národní galerie v Praze a vedoucí přípravného týmu pro tuto expozici.

10. L. Slavíček poděkoval všem za účast, podmínky a ukončil valnou hromadu.

Cena Josefa Krásky za rok 1999 udělena Tatěně Petrasové

Laudatio

Celá řada nejen uměleckých, ale také profesních organizací využívá přelom kalendářního roku k tomu, aby některému ze svých členů udělila speciálně pojmenovanou (a většinou i dotovanou) cenu za významný umělecký či odborný výkon v právě se uzavírajícím či již uzavřeném kalendářním roce. Tak tomu je i v případě Uměleckohistorické společnosti v českých zemích, která každoročně uděluje Cenu Josefa Krásky. Letošní akt sice není jubilejní (ačkoliv zanedlouho tomu tak bude), ale stejně ho neváhám označit za výjimečný. První důvod je nabílední. Tato cena je udělena v roce 2000, který – alespoň podle některých z nás – je rokem, jímž začíná nové tisíciletí. Je tedy udělována první "Krásova cena" nového věku a já osobně jsem potěšen skutečností, že výbor UHS o toto stručné laudatio požádal mne, který jsem byl v letech 1990-92 prvním předsedou této společnosti.

Nevím, jak mnoho členů UHS sleduje udílení cen za film roku, hudební výkon roku atd., ale jedna skutečnost mi připadá evidentní: Letos byly téměř všechny obestřeny debátami o tom, jaká vlastně jsou směrodatná kritéria, jejichž naplnění vede ke kýženému triumfu. Pravidla většinou hlásají, že odměněn bude mimořádný umělecký či intelektuální výkon, realizovaný v uplynulém kalendářním roce. Realita je však často taková, že oceněno bývá celoživotní dílo. Pokud jde o naši profesi, tak jsou okolnosti ještě o něco složitější. Za prvé proto, že udělení Ceny Josefa Krásky se pojí s určitým věkovým limitem, z něž vyplývá, že se jen stěží může jednat o "celoživotní" dílo. Současně se však sotva jedná o "dílo roku", neboť vědecké či odborné výkony se jen zřídka objevují jako blesky z čistého nebe a většinou se za nimi skrývá dlouhodobá, systematická a cílevědomá práce.

V této situaci a po zvážení těchto okolností se výbor Uměleckohistorické společnosti rozhodl udělit cenu Krásovu cenu Tatěně Petrasové z Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky. Myslím, že by nemělo smysl seznamovat Vás s laureátcovým životopisem. Právě tak by ale nestačilo připomenout, že loni realizovala "pionýrskou" výstavu věnovanou "staviteli chrámu" Josefu Mockerovi, a spolu s Marií Kostílkovou vydala svazek dokumentů Jednoty pro dostavění Chrámu sv. Víta na Hradě pražském – práci, která představuje první výhonek rozsáhlého badatelského projektu.

Tatěna Petrasová: Dějiny českého výtvarného umění - týmová práce z pohledu editora (a autora)

Název diskuse, která měla provázet letošní výroční setkání členů Uměleckohistorické společnosti, naznačuje, že (ne)schopnost týmové práce může být v současnosti jedním z měřítek životnosti oboru. Měřítkem možná výmluvnějším než postupy, metody a invence, kterými se poměřuje každý individuální výkon. Naléhavost otázky pro domácí poměry zdůrazňuje navíc otazník v názvu diskuse: je nebo není týmová práce problémem českého dějepisu umění. Jako poslední z řady editorů, kteří se v předchozích dvaceti letech snažili připravit knihu o umění 19. století v Čechách - v konečné podobě vydávané jako třetí svazek edice Dějiny českého výtvarného umění v nakladatelství Academia - přiznávám, že moje představa o možnostech spolupráce autorského kolektivu, prošla za dobu přípravy, tj. od roku 1996, proměnou. Od počáteční velké důvěry v možnost nalézt mezi jednotlivými kapitolami (autory) dialog, přes nekompromisní redakční zásahy vnucené jednotlivým autorům neochotným respektovat celek a žánr publikace, až po přesvědčení, že spolupráce mezi autory a editorem i autory navzájem vyžaduje především velkou trpělivost a jistou taktickou obratnost. Texty připravované pro čtvrtý díl, zahrnující původně umění od klasicismu po avantgardu, se měly podle změněné koncepce doplnit a uspořádat do podoby samostatného svazku věnovaného pouze umění 19. století. Hlavní problém spočíval v tom, že návrh přijatý grantovou agenturou, schválený i s rozpočtem, a tudíž pro editora naprosto závazný, počítal s dosavadním autorským kolektivem, který se ale necítil vázán novou situací, protože texty vypracoval už dříve pro jiného editora a jinou koncepci, a teď čekal na jejich vydání. K obvyklým obtížím vznikajícím při sesazování stylově odlišných textů, přibyla ještě nutnost přesvědčit autory, že samostatný svazek potřebuje určité přepracování a rozšíření hotových textů. Zkušenosti editora získané touto cestou jsou poněkud atypické a slouží spíše pro povzbuzení těm, kteří se ocitnou v podobné situaci, než jako osvědčený návod k řešení.

V domácím prostředí možná komplikuje týmovou přípravu textů k vydání nejasná představa o funkci editora. Jestliže jako odborník obhájí v konkursním řízení instituce nebo grantových agentur základní koncepci publikace, nese za ni odbornou (v případě grantů i finanční) zodpovědnost. Jeho přínos pro týmovou spolupráci spočívá v tom, že si vybere autory, kteří zvládnou téma a jsou schopni navzájem spolu o odborných problémech diskutovat, objasní jim koncepci a časový rozvrh a včas jim položí otázku, jestli jsou ochotni téma zpracovat v intencích zamýšlené publikace. Diskuse, která nastává v této chvíli je užitečná, ale nesmí být věčná. Pokud ji editor nezvládne, jsou možná dvě řešení: změni složení autorského kolektivu nebo úkol vzdá.

Při přípravě třetího svazku Dějin se praxe odchylovala od shora uvedených ideálních předpokladů takřka ve všem. Jako editor jsem sice přesvědčila grantovou komisi o únosnosti samostatného svazku věnovaného 19. století, ale při diskusi s autory vyšlo najevo, že některá témata nejsou dostatečně zpracovaná a v daných časových termínech není ani možné je dopracovat, že někteří autoři mají už příliš hotové názory, než aby se dokázali přizpůsobit publikaci, která zcela neodpovídá tradičnímu pohledu na toto období (terminologicky, chronologicky a pojetím kulturního dědictví, které název celé edice vymezuje příliš doslovně a které není možné v 19. století omezovat jen na vybrané „české“ autory). Překvapivě zřetelný byl rozdíl mezi pojetím „české“ a „moravské“ školy dějin umění: moravští historikové nemají důvod vyčleňovat modernu jako samostatný fenomén uzavírajícího se 19. století a století pro ně končí až zánikem Rakouska-Uherska v roce 1918, moravský materiál není v některých druzích pramenně zpracováván, z celku uměleckého hodnocení se vydělují díla německých a rakouských umělců. Za úspěch považují, že se mi podařilo uskutečnit na začátku alespoň jednu společnou schůzku s autory kapitol věnovaných umění na Moravě a vytvořit po řadě jednání s jednotlivými přispěvateli členění, které umožňuje čtenáři srovnávat odlišnosti vývoje v Čechách a na Moravě.

Autoři by měli mít možnost vybrat si editora a zvážit, jestli jim jeho koncepce vyhovuje a zda jsou ochotni spolupracovat alespoň tím, že dodrží téma, žánr, rozsah a termín. Schopnost diskutovat a uvažovat o návrzích přednesených jinými členy autorského kolektivu zvyšuje naději na úspěch celé knihy. K úvodní diskusi by měli přistoupit s vědomím, že editor může vzít jejich námítky a návrhy v úvahu jen tehdy, pokud neohrožují soudržnost připravované publikace. Autoři třetího svazku Dějin představují různé generační a názorové přístupy k výkladu umění 19. století. Poslední změnu editora a nutnost rozšířit, pramenně doplnit popř. přepracovat své texty přijali se skřípěním zubů, ale situaci zvládli většinou profesionálně. V četných diskusích s editorem pomohli tomu, že kniha má skutečně přehlednou podobu dějin. V řešení sporných míst v textech (překrývání s dalšími autory, protikladný výklad téhož) dávali přednost jednání s

editorem. Určitá potíž pro autory stejně jako editory je v Čechách spojená s nepočetností oboru. Jako editor pozměněné koncepce jsem se nechtěla podílet na psaní doplňujících kapitol, aby nedocházelo „ke střetu zájmů“. Přesto nakonec dvě kapitoly musela dodat odborná redakce, protože kolizi mezi editorem a autory nebylo možné vyřešit jinak. Autory, kteří vytrvali u Dějin až do konce, motivovala většinou představa už vložené práce a jisté prestižnosti úkolu. Možná že domácímu prostředí chybí větší pocit odpovědnosti za obor a (ne)aktuálnost domácího výzkumu ve srovnání se zahraničím.

Velice důležitá je spolupráce institucí. Nejen proto, aby autoři cítili zodpovědnost za úkol, jehož řešení zajišťuje grant konkurenční instituce (obzvláště tísnivé může být trvalé nedodržování termínu), ale zejména proto, že příprava obrazové publikace není bez kolegiálního jednání vůbec možná. Svědčí o tom výčet institucí v tiráži třetího dílu Dějin českého výtvarného umění, z nichž některé podpořily vydání knihy bezplatným poskytnutím jendorázového reprodukčního práva nakladatelství, jiné pomocí při vyhledávání konkrétní předlohy a zajišťování snímků. Základním předpokladem kvalitní spolupráce při přípravě textů k vydání je však možnost spolupracovat v různých týmech s různými lidmi už při základním výzkumu. Právně nedořešené podmínky takových pracovních příležitostí i velká uzavřenost oboru (výlučnost zpracování některých témat jen některými institucemi popř. jednotlivci) zpomalují adaptaci domácích historiků umění na podmínky velkých týmových úkolů.

Kaliopi Chamonikola: Několik poznámek k týmovým projektům

Práce na rozsáhlém projektu Od gotiky k renesanci přinesla vedle ryze odborných výsledků velmi cenou zkušenost ověřující v praxi fungování týmové práce. Protože může být pro kolegy užitečná, pokusím se o stručnou reflexi této zkušenosti, která přece jen poněkud přesahuje rovinu individuální. Jsou do ní totiž vtěleny poznatky nemalé části organizačního a pracovního kolektivu, který úkol řešil a rovněž zkušenost hlavního koordinátora, který velmi intenzivně prožíval sebemenší kolize. Na druhé straně měl tento projekt určité své zvláštnosti, takže nelze závěry jednoduše zobecňovat.

Mimořádnost tohoto projektu spočívala v tom, že na něm pracovali společně tři instituce – Moravská galerie v Brně, Muzeum umění Olomouc a Slezské zemské muzeum v Opavě a celkem zapojil do řešení tématu téměř stovku lidí.

V roli hlavního řešitele projektu figurovala galerie brněnská, která měla proto pro tuto zastrešující úlohu relativně nejlepší organizační a personální předpoklady. Brno zajišťovalo ekonomickou i administrativní agendu, společně p.r. aktivity a propagaci, doprovodné tiskoviny a doplňkové programy, mezinárodní konferenci (a vydání sborníku) apod. Vedle výzkumu a publikací byla nedílnou součástí této práce trojdílná výstavní prezentace. V tomto smyslu prozatím nemá v naší novodobé umělecko-historické praxi obdobu. Týmová práce v tomto případě probíhala hned na několika úrovních. Mimořádný rozsah spolupracovníků byl v tomto případě opodstatněný materiálově zaměřeným charakterem projektu a šíří oborových specializací, pro úkoly jiné povahy je nicméně tento model nepřenositelný. Výzkum a práce na jednotlivých katalozích probíhaly při stanovení základních pravidel samostatně, jejich obsahové zpracování, redakce a poté rovněž vydání bylo rozděleno mezi Brno a Olomouc (Brno – brněnský a opavský svazek, Olomouc – olomoucký a úvodní svazek). Koordinace byla rozložena na oborové úrovni, kde ji vydatně pomáhali zajišťovat jednotliví garanti. Práce probíhaly rozloženy do několikaletého procesu, který nás překvapoval sálem novými a novými momenty. Zdrojem největších obtíží byly zcela určité ekonomické. Ekonomický tlak v závěrečné fázi např. na bezpochyby bolestně pociťovanou, ale nutnou redukci rozsahu jednotlivých svazků katalogů, se podle mého názoru nepodařilo vyřešit zcela koncepčně a vyváženě. Daní za obtíže v hledání kompromisu je odklad vydání úvodního historického svazku a určitý deficit v materiálu jižní Moravy, který při rozsahu problematiky musel být koncipován ve srovnání s ostatními - značně selektivně.

Z organizačního hlediska došlo v průběhu prací k jedné zásadnější změně, která může být pro kolegy určitým upozorněním. Ukazuje se, stávající praxe se nedokáže vyrovnat s problémem externího vedení projektu – tj. pokud (jak to bylo v případě I. Hlobila) není pracovníkem žádné z řešitelských ani spoluřešitelských institucí. Obtíže dělala i prostá administrativní agenda. Proto bylo vedení projektu přeneseno na mou osobu s tím, že se I. Hlobil plně soustředil na olomouckou část.

I když se práce neobešla bez drobných kritických momentů, není zapotřebí malichernostmi snižovat značný pozitivní potenciál, který zkoncentrovala. Skutečnost, že jsme projekt Od gotiky k renesanci dovedli do realizační fáze a že jsme všichni živí a zdraví je již sama o sobě tím, co nejpřesvědčivěji přitakává smyslu takovýchto počinů. Celému týmu tímto vyslovuji své

Tento fakt by sám o sobě mohl představovat dostatečný důvod pro rozhodnutí výboru. Myslím však, že je třeba artikulovat ještě další důvody – a to takové, které nejsou na první pohled zřejmé; které nemáme tendenci brát v úvahu nebo si je většinou vůbec neuvědomujeme. Je to taková práce pro naši disciplínu, která se neprojevuje autorskými publikacemi a většinou ani nevede k zisku akademických či jiných vavříků. Všichni, kdo se autorsky podílejí na přípravě 3. dílu akademických dějin českého umění si jsou dobře vědomi zejména Taťánina téměř nadlidského podílu na restrukturování a realizaci tohoto projektu. Zatímco výsledky tohoto úsilí jsou teprve před námi, další rezultáty laureátčina nasazení před sebou máme po každé, kdy otevřeme časopis Umění. Taťána Petrasová již několik let vede tu jeho část, která je věnována recenzím, a za jejího působení v redakci tato část časopisu dostala standardní podobu a obsah. Více méně náhodné farrago recenzí a zpráv dostalo řád, takže rubriku lze nyní pokládat za spolehlivého průvodce recentními umělecko-historickými publikacemi. V této oblasti svého působení Taťána Petrasová neprojevuje pouze svou erudici a akribii, ale ještě další nedocenitelnou kvalitu: Vyhlédnutým recenzentům dokáže se šarmantní zarputilostí udělat nabídku, kterou "nemohou odmítnout". A last but not least, jméno zatím poslední nositelky Ceny Josefa Krásky se objevuje čím dál tím častěji mezi jmény organizátorů plzeňských mezioborových setkání o kultuře a umění 19. století. Na závěr této stručné "důvodové zprávy" bych chtěl vyjádřit naději, že udělení "Krásovy ceny 1999" Taťáně Petrasové je výrazem uvědomění si, že budoucnost našeho oboru nespočívá pouze a jenom na odborných výkonech, ale také na profesionalitě jeho všední agendy a na těch, kteří se rozhodnou za ni přijmout odpovědnost.

lk

Zpráva o revizi hospodaření UHS v roce 1999

Revize hospodaření byla provedena dne 20. ledna 2000. Dr. Anďela Horová vede jednoduché účetnictví řádně a bez závad. Příjmy společnosti činily v uplynulém období 7.800,- Kč a výdaje 24.973,50 Kč. V pokladně bylo v hotovosti 2.826,50 Kč. Tato suma je připravena k předání nositeli Ceny Josefa Krásky ve výši 3.000,-Kč.

Na základě usnesení minulé valné hromady byly prostředky na účtu UHS převedeny z běžného účtu, který potřebám společnosti nevyhovoval, na vkladový spořicí účet u České

spořitelny, kam bylo uloženo 27.000,- Kč. Je tak zajištěno, aby se tento jediný majetek UHS neustále nezmenšoval bankovními poplatky, naopak, aby alespoň mírně narůstal díky úrokům. Revizní komise doporučuje valné hromadě, aby vyslovila výboru UHS za hospodaření v uplynulém období absolutorium.

Jak vyplývá z uvedených čísel, pokryly vybrané členské příspěvky přesně náklady spojené s vydáváním a rozesíláním Bulletinu UHS a nejjednodušší úřední agendou společnosti; na poskytnutí Ceny Josefa Krásy chybí k datu revize 173,50 Kč. Přitom výše finanční částky dotující tuto cenu již podle názoru revizní komise přestala být důstojná. Komise proto doporučuje valné hromadě, aby schválila zvýšení členských příspěvků. Po zvýšení na 250,- Kč pro členy a 100,- Kč pro seniory a studenty ročně, by na základě údajů o skutečně platících členech mohl příjem společnosti dosáhnout téměř 40.000,- Kč. Jestliže při současné cenové hladině se náklady na Bulletin a základní administrativu pohybují do 30.000,- Kč ročně, mohla by být výše finanční dotace Ceny Josefa Krásy přiměřeně zvýšena. Případný přebytek by měl být uložen na spořicí účet, odkud by bylo možno tuto cenu dotovat v letech, kdy se výdaje opět těsně přiblíží k výši příjmu. V Praze 20. ledna 2000.

Za revizní komisi: Milena Bartlová (předsedkyně)

Památková sekce UHS

Pod tlakem rostoucích problémů v oblasti ochrany kulturních památek u nás byla na poslední valné hromadě UHS ustanovena nová sekce, která by se měla těmito problémy zabývat a současně napomáhat jejich řešení.

Aktivita nové sekce bude zaměřena ke dvěma hlavním okruhům problémů:

- k otázkám legislativním - v rámci svých možností se UHS bude zasazovat o to, aby byla prosazována odborná hlediska v přístupu k památkám a to i za cenu prosazování změn v příslušných zákonech.

- k řešení naléhavých aktuálních případů týkajících se ochrany ohrožených památek
O své činnosti a o vytypovaných problémech památkové ochrany v České republice budeme informovat nejen okruh zainteresovaných kolegů, ale prostřednictvím Bulletinu i všechny členy UHS. Současně chceme přispět k rozvíjení odborné spolupráce především mezi členy UHS a pracovníky památkové péče a prostředkovat bližší kontakty např. s oborovým Sdružením profe-

poděkování. Realita – rozsah a náročnost témat, zvyšující se požadavky na jejich kvalitu, konkurence, ve které chceme obstát, efektivní nakládání s financemi atd. nás staví před potřebu vzájemné spolupráce. Není jiné cesty. Není totiž zpravidla ani v silách jednotlivých, byť významných institucí, řešení významnějších projektů personálně zajistit vlastními silami. To nic nemění na tom, že týmové práci se ještě musíme učit! Uměleckohistorická obec je plná osamělých běžců uzavřených do svých slonovinových věží. Dennodenně si ověřuji, jak je obtížné pouze „svým“ oborem zaujaté kolegy přimět, aby na chvíli vyměnili svou profesní čepici za manažerský a marketingový klobouk.

Úspěšná týmová práce je jistě o vzájemné diskusi, názorovém sladění, partnerství, zodpovědnosti. Podobně jako v orchestru je také o výkonech řady individuálních „hráčů“ schopných vžít se do podstaty „skladby a co nejlépe nastudovat a provést příslušnou část partitury. To není možné bez aktivní angažovanosti, avšak ani bez kázně a také určité schopnosti subordinace. Ověřila jsem si, že v týmu se střetávají prvky dominantní a submisivní. Moje zkušenost říká, že ti první přicházejí často s užitečnými nápady a podněty, jsou aktivnější, kreativnější, ale mají své slabé stránky (množství rozpracovaných úkolů, problém s termíny atd.). Druhý typ je spolehlivější, soustředěnější, ale jejich zaujetí mnohdy končí na hranici vytyčené zadáním (musím však přiznat, že jsem se setkala i s pozoruhodnými jedinci, kteří spojují obě!). Je dobře, když je jejich poměr optimálně vyvážen. Na druhé straně je třeba přijmout i to, že ne všichni jsou týmové práce schopni. Nepracujeme s dokonalými roboty, ale s lidmi se všemi jejich nedostatky.

Doporučovala bych dodržovat několik hlavních zásad, které mohou pomoci týmovou práci usnadnit:

1. Týmový projekt musí mít jedno vedení s rozhodujícím hlasem ve všech základních koncepčních a sporných otázkách. Jen tak lze předejít nebezpečí atomizace problému, ztráty koncepční jednoty. Každý řešitel je individualitou s vlastními názory a poněkud rozdílným viděním problémů. Jakákoliv diskuse vyvolaná např. ekonomickými mantinely je fakticky otázkami koncepce a priorit. Je ideální, když se vedoucí týmu kryje s iniciátorem projektu – v této konstelaci má nejsilnější motivaci (identifikuje se plně s úkolem, vnímá celek nekomplexněji a nejzřetelněji). Mějme respekt k této „vůdcovské“ roli, je velmi nevděčná, neboť největší tíha zodpovědnosti za úspěšné či neúspěšné završení úkolu leží na něm.

2. Pro týmovou práci si partnery uvážlivě vybíráme, protože není možná bez vzájemného porozumění a sdílení blízkých názorových pozic. Protichůdná stanoviska v týmu nesladíme, pouze ztrácíme čas.

3. Týmová spolupráce by se měla rozvíjet za jasných, předem daných podmínek. Projekt musí být nejen dobře předpřipraven, definován (v cíli, metodách postupu, jednotlivých fázích, harmonogramu, personálním zajištění). Nemusím zdůrazňovat, že důležitá je organizační, koordinační stránka, kompetence a zodpovědnost. Je velmi užitečné, když jsou pravidla spolupráce vázána smluvně, to je způsob, jak se vyvarovat chyb a nedorozumění.

4. Pokud na jednom úkolu spolupracuje několik institucí, musí být všechny na úkolu plně zainteresovány, je také třeba vyjasnit podíl jednotlivých partnerů na financování. Ideální je takové rozložení týmu, kdy v každé z nich funguje styčný důstojník. Samozřejmě je nejlepší, když je to odborník na uvedenou problematiku, protože pak je jeho nasazení a kompetence v optimální shodě. Pokud vykonává jen zprostředkující roli, komplikuje to komunikaci.

5. Je dobré být psychologicky připraven na to, co Vás čeká. Je zapotřebí hodně času, energie, plného nasazení, trpělivosti. Zároveň je třeba zůstat neoblomným, energickým a držet otěže pevně v rukou. Čím početnější je pracovní a řešitelský kolektiv, tím obtížnější a zdlouhavější je celý proces. Pružnější, operativnější a snadnější je určitě práce v malých skupinách.

6. Způsob spolupráce, by se měl odvíjet od charakteru a koncepce projektu – je třeba zvolit nejefektivnější, nejvhodnější model. Např. v případě teoretických či interpretačně zaměřených témat je nutný obdobný způsob vidění problému. Jakékoliv kompromisy výsledek rozostřují a negativně se podepisují na výsledku.

Přeji Vám ve Vaší práci co nejlepší pracovní týmy!

Rudolf Chadraba: Smysl pro významový detail

Smysl pro významový detail zase jednou prokázal Lubomír Konečný svým výkladem motivu, postřehnutého již Albertem Kutalem - zaboření prstů krásných madon do těla Ježíška. Odkazem na Plinia zakotvil interpret toto symplegma přesvědčivě do soustavy dvorského protohumanismu (Bulletin UHS 3-4/99, s. 1-2).

Paralelně k tomu připomenul názor Julia Helda, který opět u Plinia nachází vysvětlení způsobu, „jímž Giottova Madonna Ognissanti (1330) ukazuje svůj chrup“. Při všem respektu k bad-

ateli, jehož hlavní přínos je v rubensovských studiích, bych rád nabídl k úvaze ještě jinou možnost porozumění detailu, tolik významného už jen svým umístěním. kult Všech svatých byl jako misijní založen biskupem Maruthou na hranici římské Sýrie a perské Mezopotámie kolem r. 400 v jim zasvěcené pevnosti, shromážděním jejich ostatků a sepsáním životů. Jako římský vyslanec na perském dvoře zároveň usiloval o obrácení pohanů sousedního impéria cestou „shora“ a činil to za cenu ústupků nestoriánské herezi, mimochodem ne větších než při dnešní politice ekumenického smíření. Giottova Madona Všech svatých je, jako i jiné jeho výtvoř, poznamenána orientálními motivy. Mezi nimi nechybí poukaz na Tatary oním „ukázáním zubů“. Po svém útoku na Polsko, Slezsko, Moravu a Uhry r. 1240 - 1242 se Tataři náhle obrátili nazpět a do obecného povědomí vstoupili jako přirození nepřátelé neméně agresivních nájezdníků tureckých, jako naděje křesťanstva, že se jako obrácení pohané stanou spojenci proti Turkům. Cílem papežské diplomacie bylo tomuto přání napomáhat misie františkánů a dominikánů, které mj. doporučovaly velkochánovi, jenž byl zároveň císařem v Pekingu, papežovy dopisy a přinášely odpovědi.

Ikonografie doprovázela toto snažení v rovině doplňkové, atributivních detailů jako je např. psí hlava na helmě veronského vévody Cangrande della Scala (can = chán i pes) a vyceněné zuby (jako pes).

Stříbrná medaile z Augsburgu, polovina 16. století

Nejnápadněji takto cení zuby Zikmund Lucemburský na stříbrné medaili zhotovené v Augsburgu ještě uprostřed 16. století, podle Pisanellova portrétu z roku 1433 (obě díla uložena v Kunsthistorisches Museum ve Vídni). Méně nápadně tak činil zeť Karla IV. Rudolf IV. na svém portrétu z patrně pražské dvorské dílny (1360-1365, Vídeň, Dom - und Diözesanmuseum zu St. Stephan und allen Heiligen). K tomu dále srov. pokrývku jeho rakve v dómské kryptě, z perského hedvábného brokátu. Persie pod tatarskou nadvládou byla podle Arthura Saligera překladištěm (Umschlagplatz) takovýchto po

asijské „hedvábné cestě“ improstovaných panni tartarici s orientální výzdobou i nápisy. Pod jedním z nich byl pohřben už papež Benedikt IV. (1304). Nápis na figurálně zdobené pokrývce rakve Habsburka Rudolfa IV., „vévody rakouského“ (podle padělané listiny), manželka Karlovy dcery Kateřiny, zvaného Zakladatel (mj. založil vídeňskou univerzitu po pražském vzoru), je perský v arabské abecedě a obsahuje jméno „Abu Sacid Bahadur Chan“ (z moci tatarů vládl v Persii 1316-1335 (Viz Dom und Diözesanmuseum Wien, Wien 1987, s. 11.). K tématu považují za nutné se jinde vrátit v širší souvislosti ikonografie „obráceného pohana“.

Jiří Roháček: Diskusní setkání k problematice sepulkrálních památek

Dne 6. dubna tohoto roku se na půdě Ústavu dějin umění AV ČR konalo z iniciativy autora této zprávy pracovní zasedání k problematice sepulkrálních památek. Potřeba takového setkání byla vyvolána neutěšenou situací českého bádání na tomto poli, ať již ze strany dějin mění, tak i dalších zainteresovaných disciplín. Máme zde na mysli jak stránku interpretační, tak i problematiku základního zpřístupnění daného materiálového fondu – tj. stránku evidenčně-katalogizační. S tím souvisí i tristní stav pracovní metodologie na všech úrovních, specializovanou nomenklaturu na úrovni typologie i prosté deskripce nevyjímaje.

Zasedání nebylo obecně „inzerováno“. K účasti na zasedání byly adresně vyzváni badatelé výrazněji publikující v dané oblasti a jimi doporučení další zájemci. Snahou pořadatele bylo docílit nejen zastoupení různých s problematikou souvisejících disciplín (dějiny umění, historie, pomocné vědy historické – zejména pak epigrafika a heraldika, památková péče, muzejnictví ad.), nýbrž i různých typů pracovišť, akademickým a univerzitními počínaje, lokálními muzei a

sionálních pracovníků památkové péče. Dosavadními členy této sekce jsou: Beket Bukovinská, Martin Mádl, Ivan Muchka a Dalibor Prix. V jednání je členství dalších dobrovolníků především z oblasti regionů např. Pavla Šopáka pro severomoravskou oblast a Petra Kroupy pro jihomoravskou oblast. Další zájemci jsou vítáni!

Kontaktními osobami pro jakoukoli iniciativu v tomto směru jsou Beket Bukovinská (ÚDU AV ČR, Husova 4, 110 00 Praha 1, tel. 24228547, e-mail bukovinska@kav.cas.cz, fax 2222 1654)

a Martin Mádl (Národní muzeum, Václavské nám. 68, 115 79 Praha 1. tel. 2449 7372, fax 2422 6488, martin.madl@nm.cz).

Dopis památkové sekce UHS ve věci postavení pomníku A. Dvořáka:

Vážený pan
Pavel Dostál,
ministr kultury České republiky
Milady Horákové 139
160 00 Praha 6

V Praze, 18. 4. 2000

Vážený pane ministře,
dovoluji si obrátit se na Vás s naléhavou žádostí, abyste svou autoritou pomohl zabránit narušení umělecké integrity tak významné architektury, jakou bezpochyby je pražské Rudolfinum. Jak jste byl nepochybně informován, vydal před několika dny odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy souhlas k tomu, aby za několik dní byla na monumentálním schodišti Rudolfinu vztyčena bronzová socha Antonína Dvořáka. Jako představitel Umělecko-historické společnosti v českých zemích tlumočím názor tohoto profesního sdružení, že z hlediska architektonické kompozice Rudolfinu není osazení jakékoli sochy na uvedeném místě přijatelné, a to ani na dobu několika let. Považuji přítom za zarážející, že s takovýmto řešením vyjádřil svůj souhlas odbor památkové péče Magistrátu přes záporné stanovisko Státního ústavu památkové péče a dalších odborných institucí. Zároveň Vás žádáme, aby Ministerstvo kultury ČR toto sporné rozhodnutí přezkoumalo.

Podporujeme stanovisko dalších odborných institucí, že by bylo vhodné umístit pomník velkého světového skladatele jako protějšek k pomníku Josefa Mánesa.

Děkuji Vám, vážený pane ministře, za péči, kterou budete uvedené záležitosti věnovat.

Doc. Dr. Lubomír Slaviček
předseda

Česká smrt. Fenomén smrti v české kultuře 19. století.

**Státní vědecká knihovna v Plzni,
9.-11. března 2000.**

Dvacáté, jubilejní mezioborové sympozium k problematice českého 19. století nezůstalo nic dlužno své tradici, nýbrž právě naopak. Volba lákavého a zároveň obtížného tématu byla zřejmě kontraproduktivní, jak se ukázalo mj. už při zahájení, kdy představitel města Plzně potvrdil zájem hostitelů na pokračování akce, a odmítl dezinformaci z blíže neznámého zdroje, podle níž se připravované sympozium mělo zabývat "smrtí kultury v českém 19. století". Pořadatelům letošního sympozia (Helena Lorenzová, Taťána Petrasová – Ústav dějin umění AV ČR) se zdařilo do programu získat neobyčejný počet zájemců o dané téma, a to i z oborů jindy méně početně zastoupených, jako filosofie, psychologie, národopis, nebo dokonce historická demografie a dějiny lékařství. Strávit dva a půl dne na zasedání bylo velmi podnětné, i když ne všechny plánované příspěvky byly přeneseny a přestože ne všechny z oněch přednesených zněly k věci. Členění sympozia zčásti naznačovalo účast jednotlivých společenských oborů, především ale navodilo komunikaci podle společných problémů (Smrt a nesmrtelnost ve filosofii – Mýty, rituály, symboly – Obraz smrti v umění 19. století – Smrt ze sociologického hlediska – Enigma smrti – Smrt, věda a technika). Co se týká časového výměru, prosadilo se tentokrát zřetelně "dlouhé 19. století", s několika referáty s těžištěm v pozdním 18. nebo raném 20. století. Přitom se některé z nich navzájem vhodně doplňovaly jako makropohled a mikrosonda (např. T. Petrasová o funerální architektuře a P. Zatloukal o hrobkách Liechtensteinů, nebo M. Urban o hřbitovních plastice českých zemí a R. Prahle ke problematice znázornění žalu v ní). Jednání rozproudil syntetický a inspirativní referát V. Vlnase o proměnách pohřebního rituálu a příp. pompy mezi barokem a 19. stoletím. Historikům umění se tu nabízela i pomezí problematika, ať na velmi obecné rovině, jako v případě artefaktů hrobové kultury a jejich symboliky z etnologických a hlubinně psychologických hledisek od V. Štájnouchera, či konfesně specializovaná, jako v úvaze nad zobrazováním židovských pohřebních obřadů od A. Pařika, nebo konečně se týkající jednotlivé dobové iniciativy, jako v příspěvku H. Lorenzové o hřbitovní rétorice biedermeieru v Čechách. Historiky umění reprezentoval a v okruhu témat přelomu 19. a 20. století vynikl referát P. Wittlicha o vztahu umělců k sebevraždě. Pro

galeriemi konče. Zohledněna byla i nezastupitelná úloha semiprofesionálních a honorárních badatelů, na kterých nezřídka leží největší tíha základního zpřístupňování materiálu v regionech. Celkem se zasedání zúčastnilo téměř 40 účastníků z celých Čech a Moravy, další se omluvili a někteří zaslali své názory písemně.

Diskuse probíhala, s dílčími exkursy, nad předem připravenými a rozeslanými tezemi ve dvou hlavních okruzích. Prvním okruhem bylo téma případného korpus českých „sepulkrálií“, jeho metodiky, věcného a chronologického vymezení. Oproti širší variantě korpusu českých funeriálů zvítězila v zásadě varianta užší, soustředěná na korpus české sepulkrální plastiky v užším „klasickém“ vymezení. V otázce přesného typologického vymezení nebylo zatím dosaženo úplné shody. V zásadě byla doporučena střízlivost a praktičnost výběru a omezení se na „klasické“ trojrozměrné (tj. převážně kamenné) artefakty. Typu náhrobník, náhrobek, epitař, tumba ad. V otázce teritoriálního a chronologického vymezení spočíval konsensus převážné části účastníků ve využití přístupu stávajícího moravského projektu (viz níže), tj. v první fázi užší chronologické a širší teritoriální vymezení (plošné zpracování do konce doby jagellonské). Problémem zůstává získání vyčerpávající základní evidence materiálu ke katalogizaci a dalšímu zpracování, což v praxi zřejmě přinese nutnost pozdějšího supplementu.

Památky novější do - s nutnými přesahy - josefínských reforem by měly být zpracovávány v rámci úzce vymezených teritorií s prioritou podle momentálních možností personálního a materiálového zabezpečení.

Dále byly alespoň rámcově projednány otázky metodických vzorů, rozsahu interpretace materiálu s přihlédnutím k dobovým diplomatickým a literárním pramenům, zachycení sekundárního dochování, zda se zabývat umístěním hrobu v rámci sakrálního prostoru a alespoň rámcově i organizací hřbitovů a pohřbů a principiálního vyčlenění judaik. Jako publikační výstup byl navržen katalog zpřístupněný rejstříky, první fázi členěný chronologicky, ve druhé s možností i typologického nebo teritoriálního členění. Katalog by měl být předaslán rozsáhlejší úvodní částí s rozbohem metodických zásad, zasazením daných artefaktů a celých typů do dobového kontextu a s rozbohem vnějších a vnitřních znaků daných artefaktů včetně nápisové a heraldické stránky. V rámci základní interpretace by měl být zohledněn i ideový význam pohřebišť, reflexe pohřebních ceremonií, stavovské, sociální, konfesní a intelektuální pozadí vzniku konkrétního artefaktu.

V rámci prvního diskusního bloku provedl Miloslav Pojsl (Univerzita Palackého) exkurs do aktuálního stavu prací na korpusu moravské sepulkrální plastiky. První díl plošně zahrnující materiál do 1420 je připraven k tisku, dále jsou v zásadě zpracovány regionální soupisy materiálu 1420-1800 pro Olomouc, okres Uherské Hradiště, Zlín a Vsetín, zčásti okres Šumperk, Přerov, Prostějov a města Brna.

Druhý tematický okruh byl věnován některým otázkám nomenklatury sepulkrálních památek. Důraz byl kladen na základní typologii s ohledem na reálnou situaci v domácím materiálu, tj. přesné vymezení pojmů náhrobník (figurální, znakový, nápisový, kombinovaný), krycí deska krypty / hrobky, náhrobek, epitař, kenotaf ad. Otázka souhrnného pojmu pro výše uvedené typy (na způsob německého Grabmal) nebyla vyřešena. Řešeny byly i definice pojmů: krypta, hrobka, hrob a souhrnný pojem hrobové/pohřební místo. Dále bylo diskutováno o problematických otázkách deskripce konkrétních artefaktů. Z jednání na tomto poli vzešel i požadavek alespoň rozmnožené metodické příručky. Účastníci zasedání byla vyzváni ke spolupráci na jejím zpracování.

Zasedání je snad možno nazvat – alespoň ze subjektivního pohledu iniciátora – jako přínosné a bude se na základě zájmu účastníků v časovém horizontu do 6 měsíců na půdě Ústavu dějin umění AV ČR opakovat. Následné zasedání by již mělo mít sevřenější a více konkretizovaný program, na jehož přípravě by se měl podílet užší okruh vážnějších zájemců o tuto problematiku. Ústav dějin umění AV ČR by při případných pracích na korpusu české sepulkrální plastiky a při dalším navazujícím výzkumu mohl na sebe vzít roli koordinátora a metodického střediska.

Závěrem by autor této zprávy rád vyzval kolegy se zájmem o danou problematiku k užší či alespoň volné spolupráci. Zájemcům rád zašlu i zápis z pojednávaného zasedání a pozvánku na zasedání následně.

Hana Hlaváčková: Podzim středověku na Moravě

Na závěr monumentálně pojaté výstavy moravského umění Od gotiky k renesanci, vystavené současně v Brně, Olomouci a Opavě, uspořádali autoři brněnské části výstavy mezinárodní vědecké symposium, nesoucí název Podzim středověku. Setkání se konalo ve dnech 24. - 25. února 2000 v Moravské galerii v Brně v Místodržitelství paláci.

Rozsáhlá výstava byla prvprezentací moravských uměleckých děl v takové šíři a vynořilo se proto kolem ní množství problémů a otázek, ale i sporů a zásadně rozdílných názorů, které krátké vědecké zasedání nemohlo ani nastínit, tím méně vyřešit. Velmi omezený byl už počet aktivních účastníků, kteří byli předem vybráni: kromě sedmi zahraničních medievistů dostalo příležitost deset domácích badatelů, zčásti členů početného týmu autorů tří obsáhlých katalogů. Jejich názory byly často polemické, což se projevilo už v koncepcích jednotlivých výstav i katalogů. Kromě toho, že vyvstal přirozený spor o vymezení teritorií, byla kombinována i metoda původu a příslušnosti do sbírek, takže i evidentně soudržné celky - např. Mistr rajhradského oltáře - byly roztrženy. Odlišná hlediska se ale projevila i v samém principu výběru materiálu. Zatímco Brno vsadilo na extensivní výběr velkého množství často dosud neznámých děl a muselo tak čelit kritice nedůslednosti (zvolená metoda nemohla být z nejrůznějších důvodů - omezený prostor, špatný stav děl či obtížnost jejich zapůjčení - důsledně dodržena, a expozice rovněž trpěla velkými výkyvy v kvalitě), Olomouc zvolila pečlivý výběr vyšší kvality, což umožnilo i působivost expozice jako celku. U opavské části výstavy, bohužel, zůstala nevyužita možnost vymezení moravsko-slezských specifik a jejich vztah jednak k Moravě, jednak k velkému Slezsku (tato kritika se nevztahuje zcela na katalog, jehož někteří autoři se o takový pohled pokoušeli). Jen nemnohé z těchto problémů se však objevily na konferenci, a to jen okrajově (úvodní referát Kaliopi Chamonikola).

Poměrně značné pozornosti účastníků symposia se těšily po zásluze otázky kontaktu moravského umění s tvorbou jižních sousedů. Vztahům k umění rakouských teritorií, v daném období pro jižní Moravu skutečně klíčovým, věnoval Jaromír Homolka svou poutavě formulovanou úvahu o vídeňské pogerhaertovské škole. Rakousko-moravskými vztahy se obíral i vídeňský badatel Arthur Saliger, Lothar Schultes pak nově řešil otázky císařského umění v době Fridricha III. Stejně jako v Homolkově úvaze, převažovalo hledisko slohového vývoje i v příspěvku Ivo Hlobila, který mnohostranně rozebíral předpoklady vzniku vůbec nejkvalitnějšího díla, které se na výstavách objevilo, Olivetské hory z Olomouce. Stylovými problémy souvisejícími s technologií se věnovala Dana Stehlíková ve svém referátu o zlatnické rytině a razbě po r. 1400.

Z ikonografických studií se pouze příspěvek Jana Royta (Kristus ve vinném lisu) týkal přímo moravského umění a odhalil ikonografické bohatství obrazu vystaveného v Brně. Další takto zaměřené referáty se obíraly slovenským uměním: Janos Végh hovořil o motivu vinných listů na predele Levočského oltáře, zatímco Ivan Gerát ve svém referátu, věnovaném cyklem nástěnných maleb ze života sv. Alžběty Uherské a sv. Ladislava, vycházel z výrazně sociologizujících hledisek.

Menší pozornost účastníků konference se zaměřila na architekturu. K moravské tematice se přímo vztahovala zajímavá studie Petra Kroupy „Anton Pilgram na Moravě“, zatímco referát Jiřího Kropáčka o skupině podkrušnohorských portálů mapoval českou tvorbu z pomezí pozdní gotiky a renesance. Jen jediný příspěvek byl věnován iluminovaným rukopisům, většinou rovněž českým, v němž Karel Stejskal navázal na své starší studie včetně hesel v brněnském katalogu. Velmi obsáhlý (a dlouhý) referát, týkající se památkového fondu Horní Lužice, přednesl dráždanský Marius Winzeler. Oba pracovní dny pak ukončovaly teoreticky pojaté přednášky: první den nastínil Rudolf Chadraba široký a mnohostranný okruh vztahů Moravy 15. stol. k evropské kultuře, na samý závěr symposia šťastně zazněl skvělý příspěvek Jiřího Kroupy „Akyrismus jako symptom mentalit“, jehož úvaha měla jasný metodický pohled.

Jak je u nás tradicí, ani na brněnské konferenci se nedostalo na mladší generaci, která by - doufejme - přinesla nová hlediska a metodické podněty. Kromě ojedinělého příspěvku známého rakouského odborníka na polychromie Manfreda Kollera chyběl zcela i pohled restaurátorů, který by si u tak závažných objevů a problémů s množstvím nově prezentovaných děl vyžadoval patrně samostatnou konferenci. Úzký výběr referujících trochu překvapoval zejména proto, že jen některé z příspěvků se týkaly přímo vystavených děl nebo i kontextů moravského umění vůbec. Zbylé referáty lze ovšem bez problémů zařadit do širokého tématu symposia nazvaného Podzim středověku. Tak obsáhlé vymezení tématu by ovšem vyžadovalo mnohem širší a otevřenější účast badatelů, kdežto dvoudennímu zasedání by zase slušelo přesnější tematické vymezení příspěvků na okruh vystavených moravik.

Personálie

Jubilea

V prvním pololetí 2000 se významných životních výročí dožívají naši kolegové, popřední představitelé českého dějepisu umění:

PhDr. Ludmila Karlíková (* 15. 2. 1920), dlouholetá pracovníce sbírky moderního umění Národní galerie v Praze, blízká spolupracovnice Jiřího Kotalíka a Jiřího Šetlíka, s nimiž se mj.

náš obor je také potěšující, že se na plzeňském sympoziu už zřetelně uplatňuje nejmladší generace (P. Sadílková o smrti hrdinů v české historické malbě).

Sympozium jako celek u nás poprvé poukázalo na význam sepulkrální kultury pro diskutovanou epochu, resp. na kulturní potenciál pohřbívání a hrobů, mohutný ještě v pozdním 19. století. Mezi uměnovědnými referáty zůstaly ony, zabývající se výlučně nebo převážně výstavbou uměleckého díla, v menšině. Ani o enigma smrti se účastníci symposia nedozvěděli mnoho, zato leccos o různých formách nesmrtelnosti. A "smrt kultury v českém 19. století"? Nejenže se nekonal, nýbrž se poodhalil mnohostranný fenomén, bohatě se překrývající s problematikou českého národního obrození.

Místa na diskuse zbývalo snad méně nežli vloni, ale zato byly vždy věcné. Účastníci symposia už také zřejmě pokročili v umění rozvrhnout svůj příspěvek na dvacet minut, s tím, že v příslušném sborníku dostávají možnost vyjádřit se obšírněji. Morálku symposia pozvedla i skutečnost, že sborníky nyní vycházejí už rok po setkání. Letos byl takto prezentován loňský ročník (Mezi časy... Kultura a umění v českých zemích kolem roku 1800, usp. Z. Hojda a R. Prah, v Praze vydal KLP – Koniasch Latin Press), který má 386 stran, je k dostání za 200 Kč a je k němu připojen přehledný seznam dosavadních symposií a sborníků.

Účastníci plzeňského symposia se rozcházelí s hřejivým vědomím, že se i pro příští ročník našel odborný pořadatel (Ústav české literatury AVČR) a že na ně čeká téma nejen aktuální, ale také vhodné k luštění některých méně zřetelných aspektů českého 19. století. Totiž "Komunikace a izolace".

Roman Prah

Kartotéka muzeí

Vážení kolegové

jak již asi víte, přestěhovala se Sbirka umění 19. století, která se k 1. únoru 2000 etablovala jako pátá samostatná sbírka Národní galerie v Praze, do Veletržního paláce v Praze - Holešovicích. S ní se tamtéž přestěhovala také kartotéka regionálních galerií a je pro Vás opět zpřístupněna kdykoliv po telefonické domluvě na čísle:

02/ 24 30 11 06 nebo na sekretariátu SUDS: 02/ 24 30 13 08.

Při této příležitosti bych chtěla požádat kolegy ze státních muzeí a galerií, kteří dříve doplňovali svými přírůstky tuto kartotéku, aby zvážili možnost pokračovat v této badatelsky neocenitelné práci. Máme možnost Vámi vyplněné a zaslané karty přírůstků (nejlépe s foto-

grafii na zadní straně) dále zařazovat. Předávání a řazení karet skončilo (s výjimkami) po roce 1990 a lze předpokládat, že počty nových zisků nešly ve vašich institucích do stovek, ale spíše do desítek. Dále bych Vám chtěla navrhnout, abyste vytvořili seznamy úbytků malby, plastiky a kresby od roku 1990 - jedná se o restituce, jejichž karty bychom vyřadili do separátní kartotéky (jen: autor, název, inv.č.). Odpadla by práce s ověřováním každého uměleckého díla v jednotlivé instituci, která je nyní nezbytná. Víím, že mnozí již pracujete na digitálním zpracování svých sbírek, které bude nabízet jejich snažší dostupnost v počítačové síti, budme však realisté. Papírová karta s fotografií jakéhokoliv uměleckého díla ze kterékoliv galerie v České republice bude ještě asi dlouho jediným veřejně přístupným zdrojem informací.

Doplnění kartotéky regionálních galerií je v současné době nejrychlejší a neefektivnější způsob, jak zajistit funkční informační centrum pro všechny badatele. Prosím, zvažte ve svých institucích tuto nabídku, popřípadě mi napište svůj názor.

Šárka Brůhová, kurátorka Sbirky umění 19. století Národní galerie v Praze
adresa:

Veletržní palác
Dukelských hrdinů 47
170 00 Praha 7

Call for Papers:

Země koruny české a jejich sousedé za jagelonských králů (1471-1526). Umění, kultura, historie.

Kolokvium pod tímto názvem pořádají 21.-24. září ve Vlašském dvoře v Kutné hoře: Geisteswissenschaftliche Zentrum Geschichte und Kultur Osteuropas e. V. Lipsko (prof. Dr. Winfried Eberhard, prof. Dr. Robert Suckale), Ústav dějin umění Akademie věd ČR (doc. Dr. Jiří Kuthan) a Ústav pro dějiny umění UK (prof. Dr. Jaromír Homolka). Referáty budou věnovány především umělecké výměně mezi kulturními centry a regiony (Polsko, Sasko, Braniborsko, Franky, Horní a Dolní Bavorsko, Rakousko, Uhersko, Slovinsko, Chorvatsko). Jednacími jazyky konference jsou: angličtina, francouzština a němčina. Kontaktní adresa: Dr. des. Evelin Wetter, GWZO, Luppenstr. 1b, D-04177 Leipzig, tel.: 341/9735565, e-mail: wetter@rz.uni-leipzig.de

„Netherlandism“ in Silesia and Neighbouring Countries

Ústav dějin umění a Katedra nizozemské filologie Wroclavské univerzity (spolu s Městským muzeem v Legnici) pořádají na jaře roku 2001 konferenci věnovanou kulturním vztahům mezi Nizozemím a Slezskem

významným způsobem podílela na podobě tehdejší stálé expozice českého umění 20. století v Městské knihovně, stejně jako na přípravě dnes již legendárních výstav Antonína Slavička (1961) a Jana Preislera (1964). Svou odbornou pozornost věnovala zejména umělcům konce 19. a počátku 20. století, např. Antonínu Hudečkovi, Janu Trampotovi, nebo Josefu Hubáčkovi, kterým věnovala samostatné knižní monografie.

Doc. PhDr. Marie Benešová (* 2. 3. 1920), která vedle svého pedagogického působení na katedře teorie a dějin architektury na fakultě architektury pražské ČVÚT a nyní na katedře architektury fakulty stavební a působení v památkové péči svou hlavní badatelskou pozornost zaměřila na poznání secesní a kubistické architektury a tvorby jejich předních tvůrců, mj. Pavla Janáka a Josefa Gočára. Výsledky svého výzkumu české architektury 19. a 20. století uložila do velkého počtu monografických a syntetických studií a zejména do souhrnné publikace Česká architektura v proměně dvou století (1984).

PhDr. Vlasta Kratinová (* 25. 3. 1920), jedna z prvních poválečných absolventek brněnského semináře dějin umění (prof. Albert Kutal), jejíž odborné působení bylo po mnoho let těsně spjato s obrazárnou Moravské zemského muzea v Brně a později s Moravskou galerií. V záslužné akviziční a výstavní činnosti naplno uplatnila své vytříbené zručnosti a mimořádný smysl pro kvalitu středověkého, barokního i moderního malířství a sochařství. Ty prokázala i jako autorka objevných studií o pozdně středověkém umění na Moravě a vpravdě průkopnických prací - sbírkových a výstavních katalogů, věnovaných barokní výtvarné kultuře na Moravě: Malířství 18. století na Moravě ze sbírek Moravské galerie (1968), Barok na Moravě. Malířské a sochařské návrhy z moravských sbírek (1986), Barock in Mähren (1988) a Baroko. Stálá expozice starého umění (1992).

Prof. PhDr. František Dvořák (* 17. 4. 1920), historik umění a přední popularizátor staršího i moderního umění, krácející ve šlépějích V. V. Štecha, autor úctyhodného množství článků a knih o českých i zahraničních výtvarných umělcích (A. Chittussi, J. Kupecký, Rembrandt, F. Tichý, J. Zrzavý, K. Lhoták, H. Mattise ad.). Mnohostranná byla a stále je i jeho činnost výtvarného teoretika, kritika a organizátora kulturního života, zejména ve službách SČUG Hol-lar a Spolku českých bibliofilů. Své encyklopedické vědomosti uplatnil rovněž jako pedagog na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, stejně jako na filozofické fakultě Palackého univerzity v Olomouci a v poslední době na pražské FAMU.

PhDr. Jaroslav Slavík (* 30. 4. 1920), vědecký pracovník Ústavu dějin umění AV ČR a zaslužilý člen Společnosti bratří Čapků, který záhy svůj hlavní odborný zájem soustředil na poznání tvorby umělců skupiny Tvrdošijných. Těžištěm své badatelské práce přitom učinil především malířské a grafické dílo Josefa Čapka, které s neskrývaným zaujetím a velkým vnitřním porozuměním zpracoval v nespočetných studiích, výstavách a posléze také v reprezentativní monografii, publikované 1996 ve spolupráci s literárním historikem Jiřím Opelíkem.

PhDr. Věra Vokáčová (* 28. 4. 1930), vědecká pracovnice Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, která se svojí soustředěnou prací výrazně zasloužila o rozmnožení a odborné zpracování sbírkových fondů muzea, především v oblasti uměleckořemeslných artefaktů z obecných a ušlechtilých kovů, drahých kamenů a šperků. Výsledky tohoto zpracování, kromě dílčích odborných studií a statí, shrnuly především tematicky a monograficky koncipované výstavy Nože, lžíce, vidličky (1981), Lavabo-flakón (1982) a Šperky 1780-1860 ze sbírek UPM (1991), které v řadách odborné a široké veřejnosti právem vzbudily značný ohlas. Rovněž řada týmových projektů, naposledy výstava Rudolf II. a Praha (1997), by byla jen stěží myslitelná bez jejího podílu.

Doc. PhDr. Jiří Kropáček (* 27. 2. 1930), významný historik pozdně středověkého a renesančního umění, který se po letech galerijní a muzejní práce v Alšově jihočeské galerii na Hluboké a v Národním muzeu od roku 1961 jako vysokoškolský pedagog podílel na výchově nových generací historiků umění. Badatelský respekt domácí i zahraniční odborné veřejnosti mu mj. přinesly závažné příspěvky k poznání pozdně gotického řezbářského díla Monogramisty IP a jeho dílny, stejně jako studie o tvorbě architekta Jeana Baptisty Matheye. Své mimořádné zkušenosti a znalosti z muzejní, památkářské i pedagogické práce mohl uplatnit také jako spoluautor oborové příručky Oldřicha J. Blažíčka Slovník pojmů z dějin umění (1991). S činností Jiřího Kropáčka posledního desetiletí je pak neodmyslitelně spjata také jeho obětavá práce ve prospěch naší Umělecko-historické společnosti, v níž od jejího založení po několik let působil jako mimořádně aktivní člen výboru.

PhDr. Ludvík Hlaváček (* 2. 3. 1940), teoretik současného umění
Po studích se věnoval barokní architektuře a pracoval v Pražském středisku památkové péče a následně v Ústavu dějin umění AVČR, odkud však po podpisu Charty 77 musel odejít. Nejdříve se živil jako topič, později jako správce depozitáře v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze. V těchto letech se zúčastňoval řady aktivit spojených s neoficiálním současným uměním. Novému zaměření se věnuje i nadále. Po roce 1990 se vrátil do ÚDU. Současně se zasloužil o novou tvář časopisu Výtvarné umění, jehož redaktorem byl v letech 1990-93. Jako významný teoretik současného umění převzal v roce 1992 funkci ředitele Sorosova centra pro

současné umění a vytvořil zde živé kontaktní místo pro české umělce, které shromažďuje dokumentaci o českém současném umění, pořádá výstavy, zprostředkovává různé granty a zajišťuje program rezidenčních pobytů na zámku v Čimelicích, kde se na setkávají čeští a zahraniční umělci. Svě teoretické, filozoficky zaměřené studie k současnému umění publikoval především v časopise Umění, Výtvarné umění nebo Ateliér. PhDr. Jaromír Zemina (* 30. 4. 1930), zasvěcený znalec a interpret českého moderního umění, autor zásadních monografií o Janu Zrzavém (1963), Emilu Fillovi (1970) a Jiřím Johnovi (1988), a v poslední době kultivovaných esejů o Paulu Cezannovi (1995) a Diego Velázquezovi (1998). Po roce 1990, v závěru svého profesního sepětí s Národní galerií, připravil ve spolupráci s arch. Stanislavem Kolibalem podnětnou expozici českého moderního umění NG v Jízdárně Pražského hradu. Významné místo v jeho mnohostranných aktivitách zaujímá také neúnavná organizační činnost při přípravě a uvádění výstav soudobých výtvarníků, s nimiž ho nezávadně pojí těsné přátelské vztahy, psaní výtvarných kritik a reflexí pro Revolver Revue, Literární noviny, Ateliér, a v neposlední řadě také pedagogické nasazení na pražské DAMU.

PhDr. Jaroslav Petru (* 27. 4. 1930), dlouholetý a zaslužitý pracovník památkové péče působící nejprve na Moravě (Zlín a Brno) a od roku 1982 v Praze, naposledy ve Státním ústavu památkové péče. Teoretickým i praktickým aspektům památkové péče, stejně jako jejím dějinám a působení významných osobností oboru (M. Dvořák, V. Richter) věnoval pozornost ve své bohaté publikační činnosti v odborných časopisech a sbornících, příp. v průvodcovské literatuře. Se svým vysokoškolským učitelem Václavem Richterem spolupracoval na monografiích o Kroměříži (1963) a zásadní byl i jeho podíl při zpracování ABC kulturních památek (1976) a nejnověji (1999) také encyklopedické příručky Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Srdečně blahopřejeme.

Obituaria

In memoriam **PhDr. Lubora Hájka**.

2. března 2000 zemřel v Praze ve věku nedožitých 79 let PhDr. Lubor Hájek (* 5. 5. 1921 Nové Strašecí), charismatická osobnost české orientalistiky 2. poloviny 20. století. Jeden z jeho hlavních přínosů spočívá v tom, že jako první z našich orientalistů zaměřil především na studium mimoevropského výtvarného umění, staršího i novodobého. Hájkova badatelská pozornost přitom patřila - jak je to patrné z množství jeho časopiseckých studií, výstavních a sbírkových katalogů i knižních publikací - především čínskému tušovému malířství, japonskému dřevorezu a čínské keramice. Již v době studia na filozofické fakultě Univerzity Karlovy (obor srovnávací vědy náboženské a indiologie u profesorů O. Pertolda a V. Lesného) pracoval v Orientálním ústavu, a spolu s kolegou Zdeňkem Hrdličkou inicioval založení specializovaného časopisu Nový Orient. Významný předěl v odborném curricula vitae znamenal rok 1952, kdy byl Vladimírem Novotným povolán do Národní galerie v Praze. Dostalo se mu lákavého a současně náročného úkolu, aby založil a vytvořil v rámci našeho ústředního muzea výtvarného umění zcela novou sbírku orientálního a mimoevropského umění, koncipovanou odlišně oproti stávajícím sbírkám shromážděným v Náprstkově muzeu, pražském Uměleckoprůmyslovém muzeu, příp. v dalších muzejních institucích. Jejím systematickému vybudování pak jako opravdový "spiritus agens" věnoval po více jak 35 let (až do odchodu do důchodu v roce 1986) všechny své organizační schopnosti i odborné vědomosti. V jeho snažení mu nemohla zabránit ani nepochopení jeho záměrů, průběžně zpochybňujících přítomnost této sbírky v rámci Národní galerie, ani osudová ztráta podstatné části sbírek, které v roce 1969 padly za obět' při požáru zámku v Benešově nad Ploučnicí, v jehož prostorách předtím vybudoval stálou expozici. Jen díky Hájkovu entuziasmu a nezlomné vůli se podařilo sbírku obnovit, nadto v podobě, která z pražské kolekce učinila bezesporu jednu z nejvyšších sbírek tohoto druhu na evropském kontinentu. Tento fakt ostatně plně potvrdila i první pražská stálá expozice asijského umění, otevřená před dvěma lety na zámku na Zbraslavi, kterou již připravili Hájkovi odchovanci a nástupci, Filip Suchomel, Ladislav Kesner ml., Helena Honcoopová, Libuše Chmielová ad.

sla

Vzpomínka

25. června uplyne již patnáct let od smrti **doc. PhDr. Oldřicha J. Blažička** (* 8. 11. 1914), která ho zastihla zcela nečekaně v Mnichově, v průběhu mezinárodního sympozia o barokním sochařství, kde se mu od jeho účastníků dostalo nejen příznivého přijetí, ale především obdivného a plně zaslouženého ocenění. Příliš brzy, navíc na vrcholu tvůrčích sil odešla z našeho středu jedna z nejvýraznějších osobností českého dějepisu umění 2. poloviny 20. století, badatel vsutku evropského jména, jehož specializací se stalo především české barokní sochařství a tvorba jeho čelných představitelů (J. J. Bendl, M. B. Braun, F. M. Brokof, či. I. F.

a jeho sousedy - a to zejména tomu, jak se tyto vztahy projeví ve výtvarném umění. Volba tématu vychází jak z potřeby hlouběji analyzovat tuto kapitolu kulturní historie, tak z uvědomění si významu holandského vlivu v umění střední Evropy. Zvláštní pozornost by v tomto kontextu měla být věnována Slezsku. Hlavním cílem konference je představit badatelské aktivity, které jsou na tuto problematiku zaměřeny v různých akademických centrech. Ústředním tématem budou umělecké projevy, jejichž zdroje je třeba hledat v Nizozemí; vítány jsou však i příspěvky věnované literatuře, hudbě, politice, náboženství a ekonomii. Zatímco část referátů bude zaměřena na situaci ve Slezsku, očekáváme další, které se budou zabývat dalšími centry "nizozemské" kultury ve střední Evropě, jako byl Gdaňsk, Toruň, Praha a Budapešť. Plánujeme také výstavu prací demonstrujících nizozemské vlivy v umění Slezska.

Kontakt: Prof. dr. Jan Wrabec, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Szewska 49, 50-139 Wrocław, Polsko (označení: "konferencja"); tel/fax: 004871-3402510; e-mail: akoziel@adm.uni.wroc.pl

Historická Olomouc XIII.

Ve dnech 28. - 29. listopadu 2000 se v Olomouci uskuteční již třináctý ročník konference "Historická Olomouc", věnovaný tentokrát konci švédské okupace a poválečné obnově ve 2. polovině 17. století. Hlavním tématem setkání budou následky třicetileté války, zejména pak poválečná obnova a její projevy ve společnosti a v rozličných oblastech lidského působení: v literatuře, ve výtvarném umění apod. Další okruh otázek, ke kterým hlavní téma vybízí, se bude týkat procesu konfesionalizace, shod a rozdílů mezi katolickým a protestantským světem. Časově by měly být příspěvky omezeny lety 1650-1700; nejsou však pochopitelně vyloučeny ani dílčí přehledy. Jednání bude probíhat ve dvou po sobě následujících sekcích - historické a uměleckohistorické; z konference bude jako v předchozích letech vydán sborník. Závazné přihlášky přijímají nejpozději do 3. května 2000

za sekci uměleckohistorickou:

Prof. PhDr. Milan Togner

Katedra dějin umění FF Univerzity Palackého Wurmova 13,

771 80 Olomouc

Tel.: 068/563 34 41

za sekci historickou:

Martin Elbel, Ph.D.

Katedra historie FF Univerzity Palackého Křížkovského 10, 771 80 Olomouc

Tel.: 068/563 32 44

E-mail: maelbel@hotmail.com

Herderova cena

Prestížní Herderova cena, kterou tradičně prostřednictvím vídeňské univerzity uděluje vědcům a umělcům ze zemí střední a jihovýchodní Evropy Nadace F.V.S. z Hamburku, byla v květnu předána přednímu slovenskému historikovi umění prof. PhDr. Jánovi Bakošovi, řediteli Umenovedného ústavu Slovenské akadémie věd. Ján Bakoš (1943), absolvent brněnského Semináře dějin umění, žák profesorů Václava Richtera, Alberta Kutala a Antonína Friedla, se ve své rozsáhlé badatelské práci zaměřil především na středověké umění na Slovensku (*Dejiny a koncepcie stredovekého umenia na Slovensku*. Bratislava 1984) a na problematiku uměleckohistorické metodologie. Nositeli Herderovy ceny se řad českých historiků umění před Jánem Bakošem stali mj. Jaroslav Pešina, Albert Kutal, Jiří Kotlík a Eliška Fučíková.

Personální změny v Národní galerii

Vlna odchodů zkušených odborných pracovníků z Národní galerie po nástupu nového generálního ředitele Milana Knížáka, která mj. postihla Hanu Rousovou a Víta Havránka ze Sbírky moderního a současného umění nebo Jiřího Machalického z Grafické sbírky, kulminovala letos na jaře. Z místa ředitele Sbírky starého umění odstoupil Jiří Fajt a současně po šestiletém působení ukončil svůj pracovní poměr v NG. S jeho jménem zůstane do budoucna spojeno především uspořádání dvou odborně přírodních výstav středověkého umění: *Gotika v západních Čechách 1230-1530* (1996) a *Magister Theodorik, dvorní malíř císaře Karla IV.* (1997), dále pokus o vybudování Centra pro středověké umění, ale také poněkud neuvážené rozhodnutí o přesunu stálé expozice českého středověkého umění do prostor kláštera sv. Anežky České.

Novým ředitelem Sbírky starého umění byl po Fajtově odchodu jmenován Ladislav Daniš, někdejší první generální ředitel NG.

Baderovo stipendium pro výzkum malířství 17. století 2000 uděleno

Letošní ročník Baderova stipendia pro výzkum malířství 17. století byl vypsán v obvyklém termínu se dvěma důležitými změnami

Platzer). Blažiček byl ovšem nejen znamenitý znalec umění raného novověku, zkušený odborník v oblasti památkové péče a muzejní práce, autor řady osobitých zámeckých instalací, galerijních expozic a výstav, průkopník bádání v oblasti sběratelství, pro něhož odborná erudice a profesní zodpovědnost představovaly *condicio sine qua non*, ale také člověk vpravdě noblesní, otcovský kolega mladších spolupracovníků. I když mu na počátku padesátých let bylo z politických důvodů znemožněno setrvat na pražské katedře dějin umění, Blažičkův osobní i badatelský příklad se staly nedostižným vzorem pro řadu generačně mladších kolegů, kteří ho právem považují za svého učitele. Názorně to dokládá i sborník ze symposia, které bylo na jeho počest uspořádáno v Národní galerii na sklonku roku 1986 (vydán 1991). Škoda, že podobným způsobem nebylo připomenuto také loňské jubileum, 85. let od narození Oldřicha J. Blažička.

sla

Dne 19. února 2000 zemřel po krátké těžké chorobě ve věku nedožitých 72 let náš kolega **prom. hist. Jan Diviš, CSc.**, dlouholetý pracovník Muzea hl.m. Prahy. Všichni jsme ho znali nejen jako zodpovědného muzejníka, pracovitého a vzdělaného historika umění a jako vstřícného spolupracovníka a spolehlivého přítele.

Pocházel z pražské rodiny. Po několikaleté práci na Státním fotoměřickém ústavu, přerušené tříletou základní vojenskou službou, krátce působil jako metodik průvodců PIS. V letech 1956-1962 vystudoval obor dějiny umění na Filosofické fakultě UK a již během studia nastoupil do Muzea hl.m. Prahy jako odborný pracovník. Svě vzdělání rozšířil vypracováním a obhájením kandidátské práce na téma *Pražská Loreta*. Během své odborné dráhy připravil řadu výstav, doprovázených katalogy nebo publikacemi, jež jsou často prvním vyčerpávajícím zpracováním daného tématu. Několikrát se vracel k problematice zlatnictví. V roce 1970 připravil výstavu *Pražské zlatnictví*. Brzy poté vydal jako tehdejší odborný správce Lorety své nejvýraznější dílo *Pražská Loreta* (1972). Později připravil dvě základní příručky značek stříbra (1976) a zlata (1978). Výsledkem zpracování dalších souborů muzejních sbírek byla příprava výstav *Pražská kamenina* (1973) a *Pražský figurální porcelán* (1980). Naposledy se věnoval otázkám porcelánu v přehledné knize *European Porcelain* (1983), vydané v několika jazykových mutacích. Do stejné ediční řady patří i kniha *Antiquitäten aus Bronze, Kupfer und Messing* (1991). Muzeum hl.m. Prahy vlastní nejbohatší soubor cechovních památek na našem území. Jan Diviš je zveřejnil ve dvou výstavách - *Pokladny pražských cechů* (1984) a *Pražské cechy* (1992). Katalogy těchto výstav jsou prvním moderním zpracováním této tematiky u nás. Byl také spoluautorem vědecké koncepce a komisařem reprezentativní výstavy *Prager Barock* na zámku Schallaburgu v Rakousku v roce 1989. Podílel se i na přípravě katalogu výstavy *Reзиденční město*, instalované ve Valdštejnské jízdárně v rámci rudolfinských výstav v roce 1997 a spolupracoval na *Dějínách Prahy* v datech, vydaných poprvé v roce 1989.

Jako zástupce Muzea hl.m. Prahy byl členem komise pro výkup starožitností při Ministerstvu kultury a nákupní komise v Uměleckoprůmyslovém muzeu. Po roce 1989 byl jmenován do komise Ministerstva kultury ČR pro hodnocení movitých kulturních památek.

Přehled odborných aktivit Jana Divíše jej charakterizuje jako velmi pracovitého a systematického člověka. Jeho klidná rozvážnost a dobrosrdečnost nám budou chybět.

Dagmar Stará, Olga Drahotová

Diplomové a disertační práce v oboru dějin umění na českých univerzitách (1998-1999)

(přehled za léta 1996-1997 byl publikován v Bulletinu UHS 1-2/97)

PRAHA - Ústav pro dějiny umění FF Univerzity Karlovy

prof. P. Wittlich: Hyršlová, V., Český meziválečný reklamní plakát - Kubínová, E., Architektura jako věda. K problematice estetických a mimoestetických funkcí v teorii Karla Teiga - Bukovinská, G., Fotografie v českém výtvarném umění 80. a 90. let - Dušková, D., Jiří John - grafika a kresba - Pospěch, T., Socialistický realismus v české fotografii / PhDr. L. Konečný: Vonásková, V., Ikonografie Amora a Psyché / doc. Kybalová: Nováková, K., Střední uměleckoprůmyslová škola v Jablonci - Suchomel, F., Historická díla japonského porcelánu / doc. Kropáček: Kuntoš, J., Křitelnice královehradeckých mistrů 16. století / PhDr. R. Prah: Kovaříková, L., Architekt Václav Roštlapil - Matoušková, P., Hanuš Schweiger a historismus - Sadílková, P., Nová koncepce gotiky v Čechách na příkladu Svatovítské katedrály / doc. J. Royt: Ourodová, L., Cyklus obrazů ze života Panny Marie a jejich restaurování / prof. Homolka: Kubík, V., Boloňský breviř ze Státní knihovny ČR v Praze (UK VIIIF26) a české knižní malířství kolem r. 1350 / doc. M. Horyna: Kopcová, H., Sochaři ve sbírkách Anny Marie Františky Toskánské

BRNO - Seminář dějin umění FF Masarykovy univerzity

doc. J. Kroupa: Baron, J., Pozdně gotický kostel sv. Mořice v Olomouci. - Milan Čumpl, Inventář zámku Plandry u Jihlavy. - Hermannová, H., Gotické dřevorezby v městském muzeu v Jindřichově Hradci. - Horáková, H. Johann Georg Greiner, jeho život a dílo v kontextu nástěnného malířství konce 17. století. - Hromek, J., Stavební činnost Josefa Kranze v Brně. - Krejzová, J., Ferdinand Fencel a česká architektura 2. čtvrtiny 20. století. - Magniová, M., Germano Wanderley, architekt poslední čtvrtiny 19. století. -

Menoušková, D., Rodinná huť Škrdlovice - Ars vitaria 20. století. - Nováčková, O., Architekt Alois Dryák (1872-1932). Nástin vývoje jeho architektonické tvorby. - Ondrůj, R., Architekt Otto Eisler. / doc. J. Sedlář: Brablčová, N, Ivan Chatrný. - Dušková, H., Kamila Ženatá - grafika. - Hollerová, P., Pozůstalost sochaře Karla Pokorného. - Humpolík, Z., Secesní architektura v Brně. - Janás, R., Hans Temple (1857-1931), moravský naturalistický malíř. - Lišková, S., Industriální architektura Vítkovic 2. poloviny 19. století a počátku 20. století. - Petlachová, H., Václav Zykmond - dílo z let 1934-1948. - Tichá, J., Sdružení výtvarných umělců moravských. - Zemanová, J., Život a dílo malíře Aloise Kalvody. - Žáčková, M., Petr Dillinger. / doc. L. Slavíček: Ariječuk, P., Johann Wenzel Bergl. Námět Křížové cesty v díle vídeňských malířů 2. poloviny 18. století. - Augustínková, L., Hermína Laukota (1853-1931). Život a dílo. - Grossová, A., Závěsné obrazy Josefa Winterhaldera mladšího (1743-1807). - Grundlochová-Korčáková, V., Pohřební kaple Všechny svatých v zámku v Telči. - Hájek, J., Dějiny obrazové sbírky Františkova muzea v letech 1817-1841. - Kazlepka, Z., Gottfried Libalt (1610-1673). Malíř zátiší, krajina a náboženských obrazů. - Pelcová, L., Josef Strachovský (1850-1913). Pomníkova tvorba. - Raposová, S., Johann Nepomuk Steiner (1725-1793). - Suchánek, P., Johann Sturmer. Olomoucký sochař počátku 18. století. - Vejrostová, M., Portrétista Josef Beckel. - Zdražilová, B., Portrétní tvorba Ignáce Weidlicha na Moravě. / disertace: doc. J. Kroupa: Vacková-Hubátová, L.: Železný věk. Proměna obrazu člověka v umění konce 19. a počátku 20. století. - Křížová, A., Šperk jako individuální výtvarné dílo. Podoba českého šperku druhé poloviny 20. století.

OLOMOUC Katedra dějin umění FF Univerzity Palackého v Olomouci

doc. I. Hlobil: Kaplanová, K., Zdeněk Wirth a vývoj památkové péče v Československu po 9. květnu 1945 - zejména s ohledem na ustanovení a působnost Národní kulturní komise - Jandová, K., Reflexe vztahu mezi českým a francouzským malířstvím za vlády Karla IV. v umělecko-historické literatuře - Hubková, H., Středověká architektura katedrály sv. Ducha v Hradci Králové - Jakubec, O., Objednávatecké aktivity olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského 1579-1598 - Mezihoráková, K., Architektura středověkého kostela dominikánek sv. Kateřiny v Olomouci / doc. R. Švácha: Hájková, L., Počátky SIAL. Tvorba atelieru 9 libereckého Stavoprojektu v letech 1956-1969 - Netušilová, M., Architektonické dílo Karla Řepy - Randáček, J., Liberecká architektura v letech 1895 - 1945 - Šimůnková, O., Stavební činnost továrny Moravia v Mariánském údolí - Vobořilová, L., Sakrální stavby G.B. Alliprandiho - Doricová, S., Rodinný dům v bratislavské architektuře 1918-1938 - Pometlo, J., Sakrální stavby v českých zemích mezi lety 1945 - 1996 - Lopatová, K., Meziválečná architektura na Moravském Slovácku: Hodonín, Uherské Hradiště, Kyjov / doc. M. Togner: Bakalová, A., Dílo moravského malíře Jiřího Krtičky - Grošová, L., Brněnský sochař Antonín Riga - Krmenčíková, M., Italské renesanční truhly - Cassoni v českých sbírkách - Antonovič, V., Kopisté biskupa Karla z Lichtensteinu - Castelcorona 1664 - 1695. - Rousová, A., Izaak Godyn - barokní malíř loveckých zátiší - Šopák, P., Edmund Wilhelm Braun v Opavě - Mehešová, O., Plastika 17. - 18. století na Meziříčsku, Rožnovsku a Vsetínsku.

Post-editoriál

Drazí kolegové a čtenáři,

Věříme, že jste si již v minulém čísle tohoto bulletinu povšimli jeho lehce pozměněné grafické úpravy, která – jak se domníváme – je díky své rozvolněnosti více "user friendly". Hlavní a současně jediná inovace, kterou přináší toto číslo je i není tak nápadná. Po zkušenostech z několika posledních let, kdy byla původně plánovaná čtyři čísla každoročně realizována v podobě dvou dojísel, jsme se rozhodli akceptovat tento formát jako status quo, a počínaje rokem 2000 Bulletin UHS vydávat jen jako dvě čísla (tedy 1 a 2), ale vždy – ovšem pokud budeme mít k dispozici dost textů – v rozsahu minulých dvojčísel. Číslo 1 by mělo být distribuováno na přelomu dubna a května, jeho dvojče v říjnu/listopadu. Toto nové načasování se odvíjí od rozhodnutí výboru UHS pořádat od příštího roku (t.j. 2001) valnou hromadu svých členů někdy kolem poloviny měsíce května – tedy v termínu, který se z mnoha důvodů jeví daleko vhodnější než dosavadní zimní. Redakce bulletinu k tomu upřímně dodává, že se jí jeví příznivějším pracovat na obou číslech jindy než právě v té době, kdy vrcholí oba univerzitní semestry a publikovaná čísla navíc jdou poněkud "do prázdná": Jednou to byla "okurková" sezóna prázdnin a dovolených, podruhé hektický čas Vánoc a Nového roku.

Možná jste také zaznamenali, že náplň bulletinu se po dlouhém tápání přece jenom začíná řadit do více či méně standardních rubrik. Profesní agendu UHS tentokrát představuje nejen "povinný" zápis z poslední valné hromady, ale především autorizované verze příspěvků, které tam odezněly v "objednané" diskusi na téma týmové práce v naší disciplíně. Tradiční je informace o diplomových a disertačních pracích obhájených na univerzitách v Brně, Olomouci a Praze. Zvykem se stalo alespoň stručně informovat o konferencích. Rádi bychom byli, kdyby se samozřejmostí stala rubrika "Call for Papers", ale zde by iniciativa měla vycházet od organizátorů dotyčných akcí a ne od nás, jak tomu dosud bylo zvykem. Rovněž bychom vítávali, kdyby každé číslo přineslo alespoň jeden příspěvek, který by prezentoval poněkud netradiční pohled na nějaký tradiční umělecko-historický problém. Takový je v tomto čísle text Rudolfa Chadrabý; v minulém to byla poznámka o prstech krásných Madon. Proto neváhejte a pošlete do oddílu prima idea krátké texty, které mají charakter nápadu spíše než propracované a detailně argumentované studie.

A na závěr: "personalia", naše dlouholetá bolest. Myslím, že nepřeháním, když řeknu, že během posledních deseti let jsme se v následku předtím nebyvalé "mobility" uvnitř našeho oboru snad všichni někdy dostali do situace, kdy jsme nevěděli, kde je kdo zaměstnán, v jaké tam je pozici atd. atp. Bulletin UHS by rád plnil také tuto informativní funkci, ale k tomu bezpodmínečně potřebuje vaši součinnost: Informujte nás stručně o všech osobních profesních změnách! Nakonec doporučení: Otevřte prosím Biuletyn Historii Sztuki a na závěrečných stránkách každého čísla se přesvědčte, o čem všem pošlíte historikové umění informují své kolegy (a následujte je).

mi. Především se zprostředkovatelem stipendia stala Umělecko-historická společnost, jejíž výbor jmenoval stipendijní komisi ve složení Milena Bartlová (předsedkyně zastupující A. Badera), Hana Seifertová a Michal Šroněk. Druhou změnou bylo přání mecenášovo, aby se jím financovaný výzkum orientoval především na malířství 17. století v jeho hlavních vývojových centrech, tj. především v Itálii a v Nizozemí. Po zkušenostech z loňska rozhodl A. Bader vypsát opět tři stipendia po USD 5.000,- pro studenty nebo absolventy do 35 let s tím, že „velké“ stipendium pro přípravu doktorské práce v trojnásobné výši může být vypsáno tehdy, ojeví-li se mladý badatel s kvalitním projektem. Chci touto cestou upozornit studenty, pedagogy a zejména doktorandy na tuto možnost. Komise vybrala tyto projekty: Zora Peloušková (Masarykova univerzita Brno): Nizozemské malířství 17. stol. ve sbírce Moravské galerie v Brně. Sylva Jandějsková (Univerzita Karlova v Praze): Pašijový cyklus Karla Škréty v evropském kontextu. Veronika Štěpánková (Univerzita Palackého v Olomouci): Malířské dílo Carpofofo Tencally.

„COLLEGIUM HISTORIAE ARTIUM“

Ústav dějin umění AV ČR, Husova 4, zasedací sál č.117, 15.30 hod.

28. června – [Úvodní přednáška] Studia Rudolphiniana, **Lubomír Konečný** (ÚDU AV ČR & ÚPDU FF UK): Jacopo Tintoretto, Rudolf II. a Mléčná dráha.

27. září – Studia Rudolphiniana, **Jürgen Müller** (Kunstgeschichtliches Seminar, Universität Hamburg): The Emperor's Two Bodies.

Adresa sekretariátu UHS

Anděla Horová, ÚDU, AV ČR, Husova 4, 110 00 Praha 1; tel.: 2422997, linka 504; fax: 24229436; E-mail: arhist@site.cas.cz.
Úřední hodiny: pondělí 13.00 - 17.00 hod (pro mimo-pražské členy také po předchozí telefonické domluvě).
UHS má nyní své vlastní stránky na Internetu, kde lze najít některé další informace, které se do tištěné podoby Bulletinu nedostaly: www.udu.cas.cz/uhs

BULLETIN 1/2000

Ročník 12 / Volume 12
Vydává / Published by: Výbor Umělecko-historické společnosti v Českých zemích (UHS) / Czech Association of Art Historians (CAAH)
Vychází čtvrtletně / Published four times a year,
Uzávěrky / Deadlines: 31.3, 30.6, 30.9, 31.12.
Redakce / Editors: L. Konečný, I. Muchka, L. Slavíček
Grafická úprava / Layout: M. Svobodová
Adresa redakce / Editors Address:
ÚDU AV ČR, Husova 4, 110 00 Praha 1
Tel. 2422 8547 Fax: 2222 1654
E-mail: vecerakova@kav.cas.cz, muchka@kav.cas.cz
(písemné materiály zasílejte pokud možno na disketách 3,5", oper.systémy DOS, Windows, Apple / manuscripts should be written on floppies 3,5", system DOS, Windows or Apple, reprodukce z digit. kopírek nebo digit. záznamy/reproductions from digital copiers or scanned images)
ISSN 0862-612
© 2000 Umělecko-historická společnost v českých zemích